

ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ МИНИСТАРСТВА УНУТРАШЊИХ ДЕЛА

„ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК“ излази једанпут, а према потреби и више пута недељно. Претплата се полаже у напред, и то најмање за пола године код свију полицијских власти, и износи: 20 динара на годину за државна и општинска надлештва, а за све друге претплатнике у опште 12 динара годишње. За иностранство: годишње 24, полугодишње 12 динара у злату. Поједини бројеви „Полицијског Гласника“ не продају се. Рукописи се не враћају.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

Његово Величанство Краљ Петар I, благоволео је, на предлог Министра Унутрашњих Дела, а на основу тачке 5-те члана 8-ог закона о уређењу санитаретске струке и чувању народног здравља од 30. марта 1881. године, поставити:

у Главном Санитетском Савету:

а) за редовне чланове:

Д-р. Јована Данића, управника болнице за душевне болести у пензији;

Д-р. Едуарда Михела, просектора опште државне болнице и референта за јавну хигијену;

Д-р. Ђоку Ј. Николића, физикуса Управе града Београда;

Д-р. Јеврема Жујовића, шефа одељења за сифилистичне и кожне болести у општој државној болници;

Д-р. Демостена Т. Николајевића, шефа унутрашњег одељења у општој државној болници;

Д-р. Милана Јовановића-Батута, професора Велике Школе у пензији; и

Д-р. Војислава Суботића, шефа хируршког одељења у општој државној болници.

б.) за чланове заменике:

Д-р. Жарка Трпковића, санитаретског мајора;

Д-р. Светозара М. Марковића, лекара општине београдске; и

Д-р. Војислава Кујунџића, лекара општине београдске.

в.) за ванредне чланове:

Д-р. Марка Т. Леко, професора Велике Школе у пензији;

Алексу Љ. Поповића, главног марвног лекара;

Андру Стефановића, професора Универзитета; и

Николу Николића, јавног правозаступника.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела, 11. новембра 1911. године у Београду.

У име Његовог Величанства Краља Петар I, Александар наследник Престола, благоволео је, на предлог Министра Унутрашњих Дела, поставити:

за лекара среза ариљског Др. Милована Миловановића, лекара среза пољаничког, по службеној потреби;

за лекара среза пољаничког Др. Исајила Хаџијевог, свршеног лекара; и

за лекара среза моравичког Др. Љубинка Ивковића, свршеног лекара и бившег државног питомца.

Из канцеларије Министарства Унутрашњих Дела 4. новембра 1911. године, у Београду.

СТРУЧНИ ДЕО

О ПРЕВАРИ

од

Др. Томе Живановића

(НАСТАВАК)

VI. Кривац.

1. Што се *виности* тиче, треба да постоји код извршиоца:

а) *Умишљај*. За исти је потребна:

1^о Свест о изазивању одн. подржавању заблуде код некога.

2^о Свест о узрочној вези између заблуде и предузимања какве радње (чињења или нечињења), којом се имовина штети. Извршилац треба дакле да је свестан оштећења туђе имовине.

б) *Намера прибављања користи* („из користољубивих намера“) или ако ње нема, *намера да се другоме шкоди*.

1^о У § 251 се вели само „из користољубивих намера“, те се има узети као и код изнуде (§ 24 IV 2 б), да је довољно прибављање *ма какве* користи, т. ј. било моралне било материјалне (н. пр. имовинске¹).

¹) У § 263 немачког к. з. се захтева намера прибављања имовинске користи. Према општем мишљењу (v-s-Liszt § 139. II-4a) имовинска корист постоји

(1) Има се узети такође као код изнуде, да је довољна намера, да се та корист *неком другоме* прибави, а не самом извршиоцу. Тај други може бити у време извршења преваре непознат. То ће бити случај н. пр. онда, кад се превара врши у циљу да се прибере новац ради оснивања каквог фонда.

(2) У § 251 се за разлику од § 24б (изнуде) такође не вели ништа, да ли та корист треба бити *противправна*. Но по себи се разуме, да се и овде мора то захтевати. Тако не би могло бити говора о превари у правном смислу, кад би А обманом навео Б, да му исплати дуг, који иначе није хтео да плати. Има се узети пак као и код изнуде (§ 24 IV 2 б 40), да је корист *противправна* онда, кад извршилац или лице, за које је он *хоће да прибави нема права на исту*¹). Тако у наведеном случају ово право постоји, јер поверилац има право да му се дуг плати, а он је ту корист једино и хтео постићи обманом свог дужника.

(3) Намера да се *противправна* корист прибави постојаће и овде онда, кад је *могуће* обмане прибављање ове користи²). Израз „намера“ се има дакле схватити у свом техничком значењу, а не у смислу *умишљаја* као што тврде неки³). Тако не би било кривца код преваре због одсуства намере н. пр. онда,

онда, кад је *повчана вредност имовине крив. делом увећана* (према *Binding-u 1 363* корист не мора имати повчане вредности). Према неким је потребно још и то да се корист може у новцу проценити (v. *List* и пр.), док према другима то није потребно (уп. *Olshausen § 263,43*). Спорно је, да ли је потребан идентитет између одузетог имовинског објекта и објекта обogaњења т. ј. користи преваром прибављене (v. *Frank §. 263-VII-3*, који то захтева). — У § 300. прој. се такође не захтева *имовинска* корист, док из мотива излази, да је то потребно (стр. 662)!

¹) Тако *Berner 587*, *Lucas 345*, v-*Buri Beilageheft 65*, *Katz GS 31 443*, *Geyer 2 57*, као и немачки *Reichsgericht* (v. *Frank §263-VII-g* и *Olshausen § 263, 45*). Неки (v. *List*) § 139-II-46, *Binding 1 363*, *Kitzinger GS 55 96*, *Meyer-Alfeld 475*, v. *Bar Gesetz und Schuld 3 15*) захтевају, да би корист била *противправна прибављање исте у противности с правним поретком*, т. ј. против права (*contra ius*). Но практичне разлике нема између ове две формуле (v. *List 139* пр. 13).

²) Тако v. *List §-139-II-4*, *Frank §-263-VII-3*.

³) Тако *Binding 1 365*.

како да какав скупљач прода другоме копију каквог старинског рукописа под видом правог само да би збирку овога покварио, или да би га само бламирао као некомпетентног познаваоца ових рукописа.

(4) Намера, да се касније накнади штета, не искључује постојање намере прибављања користи¹⁾.

(5) Намера прибављања *противправне* користи претпоставља свест, да је корист противправна.

(6) Не захтева се, да је она намера и остварена, т. ј. да се је жељена корист заиста прибавила. Зато је без значаја, да ли је било могуће преваром у питању постићи ону корист, и да ли је било могуће постићи је другим, допуштеним путем²⁾.

(7) Пошто корист не мора бити имовинска, то је несумњиво, да корист не мора истичати ни непосредно ни посредно из саме преваром проузроковане имовинске штете, да дакле између њих не мора постојати однос *узрочности*, *узајамности*³⁾. Тако довољна је намера, да се добије награда, коју је А обећао, ако се превари Б, и ако жељена корист не може проистећи из саме преваром. нанесене штете, пошто је неко трећи има дати. Другим речима, кад се жели да постигне имовинска корист, она не мора бити идентична са штетом преваром нанетом, т. ј. та се корист не мора састојати у добијању онога, што се од имовине туђе одузима, н. пр. у преваром измамљеном новцу, нити је потребно да истиче посредно из нанете штете, н. пр. из каквог уговора, на који је А обманом наведен, већ се може састојати и у користи коју неко трећи има пружити.

(8) Кад постоји намера прибављања користи, онда је излишна *намера оштећења туђе имовине*, т. ј. није потребно, да је мотив обмане оштећење нечије имовине.

2^о Према § 257 к. з. кривица код преваре постојаће и онда, кад извршилац није имао намеру прибављање користи, али је имао *намеру да другом штети*⁴⁾. „Намера“ се има и овде узети у свом техничком значењу, т. ј. постојаће онда, кад је *оштећење туђе имовине мотив обмане*.

2. За појам кривица код преваре потребан је према § 258 к. з.) исти објективни лични услов крив. одговорности као код крађе и утаје (§ 45-VI-2), о коме је реч у § 234. к. з.). Потребно је на име, да *варалица није супруг повређеном или предак у правој линији*.

а) Пошто се има сматрати као повређени како обманути тако и сваки оштећени (в. IV), то овај услов кривичне одговорности неће бити испуњен онла, кад поред обманутог има и других лица, на

¹⁾ Уп. Olshausen § 263, 49, Oppenhof § 263.

²⁾ Уп. Oppenhof § 263, 9а.

³⁾ Тако Oppenhof § 263 к. и с. гледишта немачког к. з., који захтева имовинску корист. В. против њега Olshausen § 263, 50, Frank § 263 VII з, (који за разлику од првог захтева и идентитет између имовинске користи и штете).

⁴⁾ § 257. к. з.: „Варалица ће се казнити и у оном случају, ако је превару учинио без сваке своје користи, јединствено да другом штети, на је преварени какву штету у имању претрпимо.“

штету чије имовине је радња (чињење или нечињење) извршена, а варалица није супруг или предак свакоме од њих.

б) В. § 45. VI 26.

§ 1. Врсте преваре.

1. Обична преступна и иступна превара. Обична је превара из §§ 252. и 391. к. з. Она се разликује на преступну и иступну према *вредности* њоме нанете имовинске штете.

1. Преступна је превара „у вредности већој од 300 гроша чаршијских, па било да само једна превара или да више њих ову вредност износе, а у поврату мање од 300 гроша али више од 10 гроша чаршијских“ (§ 252. к. з.).

а) За превару од тачно 300 гроша као и за превару у поврату од тачно 10 гроша има се узети, да су преступне (в. Посебни Део § 46. II 7 б).

б) Као што се види, и *више* превара, које у скупу износе вредност најмање од 100 гроша а у поврату најмање од 10 гроша, сматрају се као *једна*, и то *преступна* превара, и ако би вредност сваке поједине била мања од 300 одн. од 10 гроша. Законодавац није ни овде одредио, под којим се условима ове преваре имају сматрати као *једна* превара. С обзиром на појам продуженог кривичног дела има се узети, да је за то потребно (в. Општи Део § 37 А II):

1^о Да је наравно једно лице њихов извршилац (или подстрекач и помагач).

2^о Да је свим преварама повређено једно исто лице.

3^о Да су све преваре следовале једна другој скратким и неизбежним прекидима.

в) У § 399. ал. 3. к. з. прописано је за крађе, да се вредност има узети „*по обичној цени*“, а то важи наравно и за одређивање вредности штете код преваре. При одређивању вредности има се узети у обзир, не вредност преваром одузетог имовинског објекта самог за себе, већ вредност, коју он има у вези с другим имовинским објектима, с којима је у вези, другим речима меродавна је *целокупна штета* преваром причињена повређеном лицу (уп. Посебни Део § 46 II 7 д 2^о).

г) *Покушана* преступна превара сматра се као кривично дело (§ 252. ал. 2. к. з.), т. ј. казни се и за покушај. Ово важи и за остале врсте преступне преваре.

2. *Иступне* су све преваре, које нису преступне, т. ј. које не спадају под § 252. к. з. (§ 391. к. з.).

II. Превара одвођењем туђе електричне струје поверене „руковању или потрошку“ извршиоцем (§ 253. а к. з.). Тако превара ове врсте била би извршена, кад би се електрична струја присвојила после пролаза кроз струјомер, и то би присвајање било прикривено н. пр. померањем казаљке у назад. Извршилац може бити само онај, коме је електрична струја поверена била на руковање или употребу. О преступној превари ове врсте говори се у § 253. а к. з., о иступној § 391. б к. з.

III. Превара при уговорима (§ 253 к. з.). У § 253. су предвиђена неколико случа-

јева ове преваре, и то су према изричном пропису овог §-а („само у следећим случајима“) једини могући случајеви преваре при уговорима. Деоба на преступне и иступне према вредности важи и за њих („казниће се по предидућем § 252“). Преваре при уговорима предвиђене у § 253. к. з. су:

1. „Ако је једна страна уговор само као средство за превару закључила и другу страну у имању заиста оштетила“ (т. 1.), т. ј. превара *извршена тиме, што је извесно лице обманом наведено, да закључи какав за себе штетан уговор с извршиоцем*.

а) Радња обманутог лица састоји се дакле овде у *закључењу каквог уговора штетног по његову имовину*.

б) Уговор треба да је закључен са самим извршиоцем преваре. Не би дакле постојала ова врста преваре, кад би А навео Б на закључење каквог за њега штетног уговора с лицем В, већ превара из § 251. к. з. -

в) Од појма преваре датог у § 251 не чини се овде никакво одступање. Ова превара је дакле свршена, тек онда кад је наступила имовинска штета¹⁾.

2. „Ако је ко место уговореног предмета други предмет мање вредности или другог својства подметнуо или вредност уговореног предмета умалио или преиначио“ (т. 2.), т. ј. превара извршена *средством обмане при испуњењу уговора*.

а) Ова се превара одликује дакле од осталих тиме, што треба да је извршена приликом испуњења каквог уговора лажним представљањем да је исти испуњен.

б) Од појма преваре датог у § 251 к. з. не чини се ни овде никакво одступање. Потребно је дакле, да би превара била свршена, да је наступила имовинска штета, а то ће бити онда, кад је од друге уговорне стране примљен предмет мање вредности или других својства или предмет, чија је вредност смањена или преиначена.

в) *Извршилац* ове врсте преваре може бити само уговорна страна. Трећа лица могу дакле бити само подстрекачи и помагачи.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ПОЖАРИ И ПАЉЕВИНЕ²⁾

Једна врста оштећења имовине, која доста често занима правосуђе и полицију, јесу и пожари. Има их тројакних: 1. *природних*, т. ј. оних који произлазе услед каквог природног узрока (удара грома, превирања итд.); 2. *случајних*, и 3. *злонамерних* или *злочиначких*. То је последња категорија која нарочито интересује криминалисту. Потребно је, међу-

¹⁾ Зато погрешно велн К. С. (1904, Бр. 3006, Н. § 253, ст. 7); „за постојање дела из т. 1. § 253. к. з. тражи се, да је једна уговорна страна другу страну у имању заиста оштетила *поред испуњених оштитих захтева из § 251. к. з.*“.

²⁾ Из дела Dr. R. A. Reiss-a: Manuel de police scientifique (technique).

www.ubtim.rs да он буде упознат и са узроцима осталих двеју врста пожара, да би у да-ном случају могао разликовати је ли у питању злочин, или случај, или природни факт. Помислимо узгред да случајни по-жари могу понекад бити повод споро-вима о одговорности (грађанској или кри-вичној).

Тешкоћа истрага по делу пожара и паљевина.

Истраге ове обично су врло тешке, јер у многим случајевима ватра уништава све оно на основу чега би се могло утвр-дити да ли је у питању обичан пожар или злонамерна паљевина. У овим слу-чајевима до резултата се може доћи је-дино на основу истраживања о *морали-тету*. Истраге ове врсте спадају у над-лежност активне полиције, што ће рећи да се код њих мора радити директно, испитивањем сведока и истраживањима о моралитету оштећеног, његове околи-не итд.

У свима овим аферама главна је ствар утврдити: је ли пожар могао коме ко-ристити? Доцније ћемо говорити о раз-личитим мотивима који могу бити узрок злонамерним паљевинама.

Истраге по делу пожара и паљевина увек су врло деликатне, и с тога за њих треба употребити само оне чиновнике који су врло обазриви, и који из основа познају популацију краја у коме је био сумњиви пожар. Ова мера обазривости апсолутно је потребна у свима случаје-вима пожара у пољима.

Сваки практичан криминалист познаје тешкоће истрага у пољима: многобројна прећуткивања сведока — сељака, непо-дударност њихових исказа па чак и по-кушаји да се власт упуту на погрешан траг. Готово у свима земљама сељак је врло неповерљив, а нарочито према љу-дима из вароши и органима правосуђа. Његова обавештења врло су неодређена, а чим му се затражи да их прецизира, он их одмах опозива. Шта више, он често неће ништа да каже из страха од освете. Врло су ретки сеоски сведоци који, по грађењу, дају тачна и потпуна обаве-штења.

Мотиви злонамерних паљевина.

Мотиви ови врло су различите при-роде, и сваком практичном криминали-сти познати у довољном броју из соп-ственог искуства. Они могу потицати и из једне врсте лудила, *широманије*. У овим случајевима злочинци су болесници које, као такве, треба интернирати у азиле за душевно оболеле. Под утицајем својих ненормалних инстинката, они врше паље-вине да би само могли гледати ватру. Многи прави злочинци, међутим, једном ухваћени, покушавају да симулирају пи-романију, често са врло великом вешти-ном. Откривање овог симулирања не спада само у надлежност лекара, већ и у над-лежност истражног чиновника, полиције и лекара — специјалисте.

Један једини преглед недовољан је за ово по нашем мишљењу. Има врло много примера у којима су познати лекари — специјалисте били обманути од вештих

повратника. Лекар за душевне болести не познаје злочинце практично, већ само теоријски, из књига Криминалне Антро-пологије и, може бити по томе, што их је видео у затвору, у извесном броју. Сваки криминалист — практичар зна, ме-ђутим, да се злочинац у затвору потпуно разликује од злочинца у слободи. Зло-чинац у затвору употребљује све да би само што пре дошао до слободе. Да би постигао смањење казне, он прикрива своју праву природу и понаша се на на-чин који ће му донети користи. Шта више, лекар за душевне болести лако је склон на увеличавање важности анома-лија, и с тога објављује неодговорност индивидуе која, у ствари, не показује више болесног наслеђа од већине људи који се сматрају за нормалне. Овим не-ћемо да кажемо да индивидуе, за које се сумња да пате од пироманије, не треба да буду подвргнуте прегледу лекара за душевне болести. Напротив, овај преглед врло је корисан, али под условом да буде контролисан, у извесном смислу, од истра-жног судије, а нарочито од вештог по-лицајца. Шињање акта лекару за душевне болести, онако како се данас практикује, недовољно је. Из њих лекар врло често црпе само она обавештења, која се по-дударују са његовим мишљењем, а пре-лази преко индикација које су у про-тивности са његовом тезом. Разуме се већ, да он ово не чини у рђавој намери, већ под утицајем својих професионал-них склоности. Дискусија са озбиљним и вештим полицајцем, који познаје врло добро навике, нарави и обичаје злочин-ца, и који ће изложити резултате сво-јих истраживања у крају, у коме је па-љевина извршена, учиниће често да лекар промени своје мишљење и упозна лукав-ство индивидуе која је потчињена њего-вом прегледу. Ова сурадња полицајчева са лекаром за душевне болести треба, у осталом, да буде усвојена у свима слу-чајевима, у којима се има утврдити, на основу лекарског прегледа, одговорност или неодговорност сумњиве индивидуе.

Помислимо, да су пожари, који про-излазе од пиромана, врло ретки. Један од најчешћих узрока злонамерним па-љевинама јесте *освета*. Отпуштен чинов-ник или слуга врши паљевину да би се осветио кући свога бившег господара. Одбијен љубазник, нарочито у селу, та-кође се врло често свети на овај начин. Чак и деца која, узгред буди речено, дају релативно знатан проценат у овој категорији злочина, служе се ватром да би задовољила своју детињу освету. Тако су лицејски ученици у Ламији, у Грчкој, упалили 1893. год. школску зграду да би се осветили директору који је, по њихо-вом мишљењу, био сувише строг.

Злонамерне паљевине служе, такође, презадуженим сопственицима да се из-вуку из неприлика. Незнајући како више да одговарају обвезама, они упаљују своје куће да би дошли до сума на које су ове биле осигуране. Било је и таквих осигураника, који су, на врло кратко време пред пожар, знатно повећавали полисе изгорелих објеката. Излишно је доказивати да овај, веома несмотрен ма-

невар, доцшта у многим случајевима да се открије творац злочина.

Ватра се понекад употребљује за уни-штење извесних незгодних објеката, који се тешко могу уништити на други начин. Тако се многе паљевине врше од убица у циљу стварања уверења да су њихове жртве случајно изгореле.

Понекад, опет, злонамерне паљевине имају за циљ да скину сумњу са лично-сти које се налазе у притвору због ра-није извршених паљевина, и то су тако зване *маскиране паљевине*.

У својој књизи *„Варалица и Злочи-начки Тип“*, Е. Вулфен помиње случај једног младог човека, који је палио куће у селу да би скинуо сумњу са своје при-јатељице, која је на неколико дана ра-није била ухапшена због злонамерне па-љевине.

Маскиране паљевине у неким случа-јевима дела су трећих личности. Оне их врше само зато да би власт довеле у забуну, и при овом не воде никаквог рачуна о томе да ли су ухапшене инди-видуе невинне или криве. Њима се, нај-зад, служе и прави кривци, који су остали у слободи, да би помогли невинно ухап-шеним.

У извесним, истина врло ретким слу-чајевима, мотив злонамерним паљевинама је прави *алтруизам*. Вулфен, у помену-том делу, помиње више паљевина овог рода. Стара кућа једне удовице, која је била веома уважена међу својим сугра-ђанима, имада је, по наредби власти, бити потпуно оправљена. Трошкови око ове оправке изнели би врло много за про-пријетерку, која иначе није била најбо-љег стања. Да би је спасли ових трош-кова, и помогли јој да дође до суме, на коју је стара кућа била осигурана, неки непознати људи из села запалили су ову кућу. Вулфен додаје, са много разлога, да је овај осећај алтруизма вероватно био појачан изгледом на посао, који би подизање нове грађевине пружило мно-гим људима из села.

И *сујета* је, такође, често мотив зло-намерним паљевинама. Један млад ват-рогасац, да би могао пропагандирати у униформи пред младим девојкама, није нашао ништа боље до да сам произведе пожар, на лице кога је отишао међу пр-вима и одликовао се особитом ревношћу. Други један ватрогасац, новајлија, у јед-ном селу, издао се као творац једне па-љевине тиме, што је први дошао на место ове, и то у великој униформи и потпуно углађен. Исказом сведока утврђено је да је он, пошто је брижљиво обукао своју униформу, легао обучен у кревет, и оче-кивао ватру коју је, пре овога, сам пот-палио.

Али то није само сујета због униформе ради које се врше паљевине; она се ма-нифестује и на друге начине. Кућевна послуга, незадовољна са својим собама или кујнама, упаљује их понекад да би дошла до нових одаја.

Да поменемо најзад један веома инте-ресантан покушај паљевине, коме је мо-тив био страх од отпуштања. У Лозани, као и у многим другим варошима, по-стоји приватно предузеће за полицијске

беслово, слично немачким предузећима *Vach — und Schliessgesellschaften*. Да би придобило што више клијената, ово друштво објављивало је преко новина, у циљу рекламе колики су број прозора и врата њихови агенти нашли отворени и затворили. Један од ових агената, немајући среће да наиђе на који отворен прозор или која отворена, врата и да на овој начин увећа горњи број, био је, због овога, више пута укорен од свог шефа. Бојећи се отпуштања, а у жељи да одједном донесе што велико, он је упалио друштвену зграду. Разуме се већ, да је он био први који је ватру опазио и дао сигнал на узбуну.

Као што се види из побројаних примера, мотиви злонамерних паљевина могу бити веома разне природе. Утврђивање ових мотива међутим је од највеће важности, јер то су они који, доказујући потпуно кривицу, пружају судијама могућност да оцене ступањ јавне опасности који представља окривљени, и који ће им послужити за одмеравање казне.

Природни узроци пожара

Под пожарима, произведеним природним узроцима, подразумевамо оне који се јављају без интервенције човека.

Удар грома

Један од природних узрока пожара је сте гром. Карактеристика његовог удара у томе је, што се ватра најчешће јавља на разним местима куће. Гром обично оставља јасно специјалне трагове: растопљени метали, магнетисани гвоздени предмети, оксидисање металних плоча, изломљено дрво и пробушени зидови. Помињемо, да се многи злочинци, према тврђењу Денштетовом, користе олујом и грмљавином и пале куће, да би створили веровање као да је ватра од грома провизипла. Побројани карактерни знаци удара грома послужиле су за одређивање праве природе пожара у овим случајевима.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ИНТЕРЕСАНТИ КРИВИЧНИ ПРОЦЕСИ

Hugo Friedlaender

Убиство једнога детета у Ксантену.

На Нидерхајну, у непосредној близини холандске границе, далеко од великог светског саобраћаја, лежи мала варошица Ксантен. Становници ове варошице живели су у опште врло мирним животом. Према је у варошници било нешто индустрије, ипак су у тој околини били потпуно непознати класна борба или борба око наднице. Па ни од *антисемитизма* није било ни трага у тој околини, у којој је становништво било претежно католичко. Католици су живели у потпуној слози са оно мало протестаната и Јевреја. Ова идилска слика изненада се сасвим променила. На Петров-дан, 29. јуна 1891, око 6¹/₂ часова у вече нађен је у амбару одборника Кипера, из Ксан-

тена, леш дечка од 5¹/₂ година *Јохана Хегмана*, вере католичке. Дечку је био пресечен врат до кичме. Сем тога на доњој вилицы примећавала се једна велика рана. Леш је лежао на плеви. Ручице убијеног дечка биле су стиснуте и чврсто су држале плеву и кукољ, чега је било врло много у амбару. Наравно, да се вест о овоме убиству муњевитом брзином раширила по варошици. Ускоро се гласно тврдило, да су дечка заклали *Јевреји ради ритуалних циљева*, јер је *Јеврејима потребна хришћанска крв за њихове ускршње колаче*, (мацес). Један од главних букача био је трговац, и некадашњи касалин Јункерман. Овај је најодлучније тврдио, да је овде случај једног *ритуалног убиства*, јер је он слушао од свога сина, „доктора“, да је Јеврејима потребна хришћанска крв за верске циљеве, а с друге стране он као касалин зна сасвим тачно како шахтери кољу. Он је прегледао убијено дете и за то је уверен, да је то ритуално убиство.

Сумња, да је извршилац овога убиства, одмах је управљена на некадашњег шахтера јеврејске општине у Ксантену. *Адолфа Волфа Бушхофа*. Он је имао касалиницу баш поред Киперовог амбара. Убијеног дечка, који је био леп и чист, нестало је било још око 10¹/₂ часова пре подне. Кажу, да се он кратко виеме пре тога играо са осталом децом пред *Адолфовим* дућаном. Један човек одан пићу, стар 68 година, по имену Мелдерс и десето-годишњи дечак Герхард Хајстер тврдили су, као да су видели, да је мали Хегман био увучен у *Адолфов* дућан. Други људи видели су опет, да су *Адолфова* жена и њена кћер Хермина дозволи дечка у кућу. Тврдило се и то, како су неки видели, да је Хермина Бушхоф, 29. јуна по подне, однела у Киперов амбар неки тежак предмет, увијен у једну мараму. Неки Јевреин, по имену Исак, стајао је, веле, у суседној башти и Хермини дао знак, да нема никога, који би је приметио. *Dr med. Штајнер*, који је прегледао детињи леш кратко време по проналаску леша, тврдио је: да на месту није нађено толико крви, колико би се морало паћи према начину, на који је дете заклано. Он је мишљења, да је у амбару нађен само преостатак крви и да убиство није извршено у амбару. Тврдило се и то, да је мали Хегман оштетио *Адолфу* један надгробни камен. (*Адолф* се занимао и прављењем надгробних споменика). *Адолф* је због тога жестоко истукао дечка тако, да је дете добило грчевита трзања. Потом је он дечка заклао, крв ухватио у један суд, а леш је предао кћери да га однесе у амбар. Многим људима пало је у очи и понашање *Адолфова*. Када се по Ксантену рашчуло да је нађен леш, *Адолф* се налазио у једном ресторану. Веле, да се он јако уплашио, кад је чуо за проналазак леша. Тако исто веле, да је пало у очи, како се он тога дана није живо разговарао као иначе. Једна жена тврдила је, да је видела, како је *Адолфу*, кад се враћао кући пошто се дознало за убиство, нешто на уво казао његов тринаестогодишњи син Сигмунд. *Адолф* је, веле, на то одговорио: „Неће ништа бити“.

Жена је остала при овом свом тврђењу и на главном претресу, ма да јој је предочено, да је *Адолф* јако глуп тако и да је немогуће, шапутати му што на уво. *Адолф* се такође противио, да иде у амбар, у коме је лежало дете. Он је на име припадао јеврејском свештеничком колену. Члановима тога колена забрањено је по прописима старог завета, да улазе у какав простор, у коме лежи мртава. У такав простор сме се ући само ако је мртава какав члан породице. По себи се разуме, да је опирање *Адолфова*, да уђе у амбар и види убијено дете, схваћено као осећање кривице. Тврђење, да су Јевреји заклали дете ради верских циљева, ширило се све више по варошици, и пре него се могло предвидети, по улицама ксантенским избили су нереди против Јевреја. Станови и дућани јеврејски бомбардовани су каменицама, а Јевреји јавно зостављани на улици уз узвике: хеп, хеп¹⁾. Најгоре је прошла *Адолфова* породица. Она је морала побећи испред јаросне светине. Председник општине морао је дозвати полицију, па напослетку и војску. Старшина јеврејске општине телеграфски је умолио министра унутрашњих дела, да о трошку општине пошаље у Ксантен једног ваљаног криминалног чиновника, коме ће можда испасти за руком, да пронађе убицу. Министар је одмах послао у Ксантен тадашњег криминалног комесара Волфа, из Берлина. Криминални комесар Волф уапсио је 14. октобра 1891 *Адолфа Бушхофа* са женом и ћерком. Сва три притворена лица пуштена су из притвора 20. децембра 1891, пошто се није утврдио ни најмањи основ за њихову кривицу.

Фебруара 1892 *Адолф* је понова притворен, и то овога пута сам, јер је окружни физикус *Д-р Бауер* саопштио првом државном правобраниоцу *Баумгарду*, из Клевеа, да је прегледао *Адолфове* шахтерске ножеве и утврдио, да се могло извршити убиство ножем № 13.

Напослетку је против *Адолфа* подигнута тужба због умишљајног убиства. Он је одговарао пред поротним судом у Клевеу од 4—14 јула 1892. На овом претресу, који је с највећим интересовањем пратио цео културни свет, председавао је председник првостеп. суда *Клут*. Државни тужиоци били су тадашњи виши државни правобранилац *Хам (Келн)* и први државни правобранилац *Баумгард (Клеве)*. Оптуженога бранили су адвокати *Флајшхауер (Клеве)*, *Штапер (Дизелдорф)* и *Гамерсбах (Келн)*. *Адолф* је најодлучније одрицао, да ма шта зна о убиству. Окружни физикус *Д-р Бауер* изјавио је, како он може само то рећи, да је *Адолфов* шахтерски нож № 13 добан за извршење убиства, али је убиство могло бити извршено и каквим другим оруђем. Он позваје сасвим тачно шахтерски зарез. О шахтерском зарезу код овог убиства не може бити ни говора. Код убијеног детета нађено је толико крви, колико може изгубити једно

¹⁾ Погради узвица за Јевреје код простог народа у Немачкој (скраћено од *Hebräer* или представља подржавање јарчевом гласу, да би се тиме наругало братим Јеврејима). Преводилац,

дете од 5½ година. Он је уверења: да је дете убијено ту, где је и нађено. Окружни лекар Д-р Нинингхоф и сви чланови медицинске колегије за рајнску провинцију потпуно су се сложили са мишљењем окружног физикаса Д-р Бауера. Тајни владин и медицински саветник Д-р Кирхгесер изјавио је: Медицинска колегија рајнске провинције предузимала је врло подробне огледе и утврдила је, да је нађена крв одговарала количини, коју је убијено дете морало изгубити. Дело је очевидно извршено од неког човека, који није био извежбан у руковању ножем. Медицинска колегија тако исто тачно је испитала, да ли је зарез на убијеном детету био шахтерски зарез, али за то није нађен ни најмањи ослонац. Код шахтерског зареза пропис је, да се нож намести вертикално, међутим убица је намести нож у косо. Па нису били испуњени ниједан од осталих прописа за шахтерско клање. Исто тако није било ни најмањег основа за ритуално убиство. — Сви остали медицински стручњаци потпуно су се придружили овом мишљењу. Тајни медицински саветник професор Д-р Пелмац приметно је, на питање председниково, како постоји могућност, да је убиство извршио какав лудак. — У току претреса понова је саслушан Д-р Штајнер и он је изјавио, да при првом прегледу леша није био овлашћен, да с леша скине одело и да није имао времена, да тачно прегледа под, али му је изгледало, као да је у амбару било мало крви. Кад је пак чуо од медицинских вештака, да је у амбару било толико крви, колико је у опште могло истећи из једног тако младог тела, онда се и он придружује мишљењу медицинских вештака и сматра, да је дете убијено на месту где је нађено.

Да ли је Јеврејима потребна Хришћанска крв? На позив бранилаца појавио се у току претреса као стручњак професор Д-р Нелдеке, професор семитских језика на шtrasбуршком универзитету. Бранилац Гамерсбах: Ми смо позвали господина професора због тврђења, да је дете убијено за то, што је Јеврејима потребна хришћанска крв за њихове ритуалне циљеве. Г. професор је данас ауторитет првога степена за науку о талмуду. За то ја управљам питање на Г. професора, да ли се верским правилима прописује Јеврејима да купе крв иновераца? — Проф. Д-р Нелдеке: Талмуд је на сваки начин једна збирка закона и објашњења многих столећа и у таквом обиму, да нико не може сасвим поуздано рећи, чега нема у Талмуду. Али ја сам тачно испитао талмуд, а да би нашао једно такво место и могу рећи са прилично поузданости, да се у талмуду не налази какав пропис, по коме се Јеврејима препоручује да цеде и купе крв иновераца.

Бранилац Гамерсбах: Године 1883 био је у Бечу процес Ролинга против Блоха. У томе процесу ви сте, г. професоре, тако исто били стручњак и изјавили сте, да вама није познато ниједно место у каквом јеврејском закону, које говори о ритуалном убиству. — Проф. Д-р Нелдеке: Познати професор Ролинг тврдио је тада,

да ритуално убиство није можда прописано у талмуду, али је прописано у сохар и сефер халкутим. Премда ове књиге нису признате од свију Јевреја, ипак оне још важе код једног дела Јевреја као свете књиге. Ја сам онда испитивао и књиге сохар и сефер Халкутим, али такође ништа нисам нашао, што би упућивало на ритуално убиство. Ја морам да обележим као *по све фриволно* то, што се тврди, да је Јеврејима потребна хришћанска крв ради ритуалних циљева. Додајем још: колико год могу поуздано тврдити, да у талмуду ништа нема о железницама, са истом поузданошћу могу тврдити, да у талмуду ничега нема ни о ритуалном убиству. Покојни проф. Д-р Делић, из Лајпцига, један од највећих познавалаца талмуда, оповргао је најодсудније ту потвору и означио је као фриволну. Проф. Д-р Ајзенменгер, који није био никакав пријатељ Јевреја, али један врло часан карактер, такође је тврдио, да он није нашао ниједно место, које би казивало, да је Јеврејима прописано ритуално убиство. — Бранилац Гамерсбах: Није ли Јеврејима најстрашније забрањено да крв употребљавају за јело? Стручњак: Јесте. — Бранилац: Није ли Јеврејима прописано, да пазе на то, те да другима чак и не изгледају, као да употребљавају крв за јело? Стручњак: То је тачно. — Бранилац: У процесу Ролинг против Блоха проф. Д-р Делић дао је извесно мишљење. Том приликом он је ово саопштио: Један шпански Јеврејин, који је био оптужен због ритуалног убиства, изјавио је: „Нама Јеврејима најстрожије је забрањено, да употребљавамо за јело животињску крв, па треба ли да баш људску крв употребљавамо. Кад се Јеврејин за време јела повреди по устима, па му крв покапа на прибор за јело, он мора покападу крв да изгребе. На сваки начин није никакав грех, ако он прогута крв, јер је то његова рођена крв, али Јеврејин не треба ни да изгледа, као да једе крв.“ Овом мишљењу проф. Делића придружио се читав низ универзитетских и хришћанских научника о талмуду као Лагарде, Дилман, Штрак па и кардинал-кнезвладика Д-р Кол, из Бреславе. Католички професор на универзитету у Инсбруку, Д-р Бикел, такође је огласио као обману ову крвну потвору, која се подмеће Јеврејима, али је молио, да га ослободу од давања одређеног мишљења по томе, јер је са Ролингом у пријатељству од пре 20 година. — Проф. Д-р Нелдеке: Ја могу све то само потврдити. Хоћу још да приметим: Године 1714 херцог Карл Август позвао је теолошки факултет на универзитету у Лајпцигу, да се изјасни: да ли је Јеврејима прописано ритуално убиство. И факултет је одговорио: да се у јеврејским религиозним правилима апсолутно ништа не налази о ритуалном убиству.

Деветога дана претреса, на предлог вишег државног правобраноца Хама, отишао је цео суд са поротницима и браниоцима у Ксантен ради увиђаја на лицу места. Тамо се утврдило, да су дан раније били дошли у варошицу неки страни велосипедисти и да су Адолфову кућу

потпуно демолирали. По повратку суда отпочели су пледоаеи.

(СВРШИЋЕ СЕ)

ПОУЧНО-ЗАБАВНИ ДЕО

ВИДОКОВИ МЕМОАРИ.

(НАСТАВАК)

Жозас рече овоме како је због лажног пасоша затворен у тренутку када је хтео прећи границу и да је осуђен као фалсификатор. Честити кафеџија не задржа се само на лепим речима, него отменом робијашу даде диван ручак у коме сам и ја учествовао са апетитом, какав неби требало да има човек мога рђавога положаја.

Сем што су дивљачки батињани два осуђеника, који су покушали утећи у Бочу, ништа нам се особито није десило до Шалона, где нас утоварише у једну велику лађу, пуну сламе, сличну онима које доносе угаљ у Париз, а била је покривена једним дебелим платном. Ако би који осуђеник подигао крајичак да протне главу, да погледа у поље или да се надише чиста ваздуха, за час би на његова леђа почели падати као киша ударци батина. Ма да сам био поштеђен овог рђавог поступања нисам ни мало био мање тронут мојим положајем; једино расположење Жозасово, који је увек био исти, чињаше ми да заборавим за тренутак да ћу кад дођем у завод бити предмет пажње која ће учинити немогућним свако бежање. Овом сам се мишљу бавио и кад дођосмо у Лион.

Приметивши острово Варбе Жозас ми рече: „сад ћеш видети нешто ново.“ И доиста, на кеју Саоне видео сам једна елегантна кола, која изгледаше да чекају лађу, а чим се ова појави једна жена провуче главу кроз вратанца машући белом марамом. „То је она,“ рече Жозас и одговори на знак. Кад је лађа пришла кеју ова се жена умеша у гомилу љубопитљиваца; нисам јој могао видети лица јер га покриваше густ црн вео. Она оста ту до четири сата после подне и, кад се гомила развије, Жозас јој посла поручника Тијери, који се ускоро врати носећи један комад саламе, у који је било сакривено педесет дуката. Дознао сам после да је Жозас ову жену био задобио под именом маркиза и да ју је о својој осуди известио писмом, које је, нема сумње, садржавало оно исто што је био писао и кафеџији у Сану. Овакве преваре данас су доста ретке, али у оно доба због револуције и друштвене распуштености биле су врло честе. Не знајући да је преварена ова жена дошла је и сутра дан на кеј и остала све до нашега одласка. Жозас беше одушевљен: не само да је поправио своје финансије него је и осигурао још једно склониште ако побегне.

Били смо већ при крају нашега пловљења кад нас на две миље од Понт-Сент-Еспри-а изненади бура, тако опасна на

Рони. Она се показа дугачком грмљавином, а ускоро киша грнуо потоцима; ветар, какав дува још само у тропским пределима, обараше куће, искорењаваше дрвећа и подизаше вале, који су претили свакога часа да прогутају нашу лађу. Она у овом тренутку представљаше страшићу призор: кад сине муња видело би се две стотине људи окованих као да би им се онемогућило спасавање; они су запрепашћеним узвицима исказивали последњи ропач смрти коју окупи, што их окуваху, чињаху неизбежном. На овим страшним лицима прочитала би се жеља за одржањем једнога живота који се равна гилотини, живота који ће тек тећи у беди и понижењу. Неки осуђеници показивали су потпуну неосетљивост свега, а неки баш на против предавали су се радости. Сећајући се школе из ране младости, они последњи су звецкали гвожђем певајући ђачке песме, и усред ове дуге дерњаве молитва оних првих изумираше.

Оно што удвајаше опште запрепашћење била је утученост морнара који изгледаху да очајавају за нас; стражари нас нису нимало више успокојавали, они чак показиваху као да би напустили лађу, коју вода дуваше на наше очи. Тада се призор промени: осуђеници се устремеше на аргусене вичући: на обалу! на обалу сви! И како помрчина и забуна дозвољаваху да се рачуна на некажњавање, најслободнији међу робијашима скочише изјављујући да нико не сме сићи са лађе пре но што би она дошла до обале. Поручник Тијери једини, који није био изгубио главу, викну да нема никакве опасности и за доказ наведе, да ни он ни морнари не мисле напуштати лађу. Поверова му се у толико пре што се време осетно примириваше. И дан свану: на реци, која изгледаше као огледало, ништа не би подсећало на ноћашњу несрећу да мутна вода не пошаше удављене животиње, цела дрвета и делове намештаја и зграда.

Побегав од буре искрцасмо се у Авиньон, где нас затворише у град. Ту отпоче освета аргусена; они не беху заборавили оно што они називаху нашом буном, а нама освежише сећање на то штаповима: затим су забранили публици да даје помоћ осуђеницима. „Милостиња овим разбојницима!“ говораше један од њих, неки чича Лами, дамама које мољаху да се приближе, „то значи бацити паре... у осталом јавите се шежу...“ Поручник Тијери, кога доиста не треба мешати са грубим и нечовечним бићима, о којима сам већ говорио, даде дозволу, али препредени у рђавштинама аргусени дадоше знак за полазак пре но што се делење оконча. Напоследку, после тридесет и седам дана најмучнијега путовања, сировод уђе у Тулон.

На већу осуђеници поседаше у петнаест кола и чиновник их одведе у дворште казног завода. За време тога пута они, који су имали одело, које нешто вреди, свукоше га и продадоше или га поклонеше гомили која се скупи на долазак новог сproveda. Пошто нам дадоше осуђеничко одело и пошто нам метнуше лисице одведоше нас на лађу

„Срећа“ која је служила као покретни завод. Осуђеници који су вршили дужност писара, узели су наше описе а после су одвајали коње са придом, (оне који су бежали) да их метну у двојни ланац. Њихово бежање продужавало им је казну још за три године.

Како сам и ја био у овом броју превели су ме у собу бр. 3. где су били најсумњивији осуђеници, које, из бојазни да не би уграбили прилику да утекну ако пролазе кроз луку, нису никад ни изводили на рад. Увек на *клуцама*, лежећи на голим даскама, поједени од гада, изнурени од рђавога поступања, без добре хране, без кретања, они су били за оплакивање.

Оно што сам рекао за разне злоупотребе, вршене у казног завода у Бресту, допушта ми да поменем и оне које сам запазио у Тулону. И овде су осуђеници мешани, аргусени су били онако исто груби, државне ствари су онако исто растуране, а мноштво материјала за лађе давало је још више прилику за крађе оним осуђеницима, који су радили у арсеналима и у магацинима. Гвожђе, олово, бакар, кудеља, смола, катран, зејтин, рум, бисквит, пастрма, нестајаху сваки дан, а било их је у толиколаке прикривати, што су осуђеници имали врло ревностне помогаче у мрнарима и слободним радницима у луци. Предмети, које су на овај начин дизали, служили су за опрему једног грдног броја лађица и рибарских лађа, које су њихови господари снабдевали по ниску цену, а говорили су да их купују на јавним продајама расхатованих државних ствари.

Један осуђеник из наше собе, који је у затвору у Енглеској радио као дрводеља у радионици у Шатаму и Плимуту, причао нам је, да се и тамо и још више краде. Он нас је уверавао да у свима селима на реци Темзи и Медвеју има људи који се стално занимају расподелањем ужарије са краљевске морине, те тако јој отклањају жигове и мешају је са другим узицама да се не би познала; други су само стругали стрелицу, утиснуту на свима металним предметима које украду из арсенала. Ово растурање ма колико знатно било не могаше се упоредити са лоповлцима који су на Темзи вршени под окриљем трговине. Ма да је увођење маринске полиције у многотем спречило ове крађе, мислим да не би било без интереса знати неколико појединости о њима, јер се оне и данас још у извесним лукама врше.

Злочинци, о којима је овде реч, деле се на више група, од којих свака има своје послове и своје засебне делокруге. Они се зову: *речни разбојници*, *лака коњица*, *жандарми*, *ловци на лађама*, *ловци преноса*, *бродовске ласте*, *лармације* и *јатаци*.

Речни разбојници су најсмелији а најопаснији разбојници, који су пустошили Темзу. Они су нападали, нарочито ноћу, лађе рђаво чуване и убијали су слабу посаду да би плачкали комотно. Најчешће су се задовољавали да узму само ужарију, весла, мотке или чак само памучне пуркове. У Кастрлан-Теру капетан једне

енглеске лађе чувши ларму изађе да види шта је то: један чун се удаљаваше и он примети речне разбојнике који му, довикујући му „лаку ноћ“, рекоше да су узели његов лангер са ланцем. Здружени са онима, којима је дужност да ноћу чувају товари у лађи, ови су разбојници крали још са више лакоће, а кад се нису могли договорити они су секли ужета на малим лађама, које су олакшавале товар већима, па су те мале лађе спуштали на место где су били сигурно да их неће пронаћи. Ни лој из Русије, који је био у грдно великим и врло незгодним за покретање бурадима, није био заштићен од ових напада; једне ноћи дигли су седам од ових буради, која су мерила између тридесет и четрдесет центи.¹⁾

Лака коњица плачкала је такође ноћу али поглавито лађе које су дошле из Источне Индије. Ове су крађе имале свој основ у договору између старешина на лађи и јатака који купују сметлиште, то јест, парчад шећера, зрна кафе или просуте течности које остају у магацину после истовара робе. Разуме, да је било лако увећати сметлиште секући цаконе и бушећи рупе на бурадима. То је на своје запрепашћење запазио неки трговац из Канаде, који је сваке године слао грдно количину зејтина. Имајући увек у зејтину мањак много већи него што обично треба да буде и, кад од својих посредника није могао о томе добити обавештења, која би га задовољила, он се дигне сам у Лондон да прокљуби тајну. Решен да испитивање изврши најмарљивије, он је са нестрпљењем чекао на обали лађу, чије задоцњење беше му већ чудно. Најзад она се појави и трговац виде једну гомилу људи сумњива изгледа да се упуту на лађу онако исто жустро као и гусари који нападају лађу. Уђе и сам и стаде запањен видећи бурад поређану са врањевима на ниже. Кад се сврши истоваривање на дну лађе био је присуто толико зејтина да су напунили девет буради, а кад је сопственик дигао неколико талпи нашао је зејтина још за пет буради; дакле, од једног товара на једној лађи, били су одвојили четрнаест буради! Тешко је вероватно, али послуга не само што није признала своје непоштење него имаде још дрскости да каже како је лишавала једне користи која њој припада.

Незадовољна оваквим плачкањем *лака коњица* удружена са *ловцима преноса* обијала је ноћу бурад са шећером и шећер дизали носећи га у црним цаговима. Конштаблери²⁾ који су долазили у Париз, и с којима сам био у друштву, уверавали су ме да су једне ноћи на тај начин на разним лађама испражњена до двадесет бурета (свако по 30 до 40 центи) шећера и чак су и рум помоћу пумпе извлачили и пунили мешине. Лађе на којима је ово рађено називали су *лађе за дивљач*. У ово време крађе спиритуозних течности биле су тако обичне чак и на краљевским лађама. Има један врло интересантан пример који се десило на лађи „Победа“, која је преносила у Енглеску

1) Једна цента 50 килограма Пр.

2) Полицији у Енглеској.

посмртне остатке Нелсона¹⁾, који је, као што се зна, погинуо у битци код Трафалгара²⁾. Да би сачували леш били су га метнули у рум. Кад су стигли у Плумут отворили су суд али је тело било суво... У путу мрнари знајући да подрумари неће прегледати овај суд попили су сав рум помоћу сламке.

Ловци на лађама бавили су се на лађама при истоваривању да приме и пренесу на обалу украдене ствари. И они су морали уговарати са јатацима, али су задржавали за себе знатне користи; сви су они много трошили. Био је један који је од ове „зараде“ издржавао једну врло гиздаву жену а држао је чак и коња за јахање.

Бродовске су ласте људи који тумарају за време осеке око лађе под изговором да траже стару ужарију, гвожђе, угаљ, а у ствари да приме и сакрију предмете који им се добацују с лађе.

Лармације су радници са дугачким кецељама, који се под изговором да траже рада устремљују у гомилама на лађе где вребају прилику да у оној гунгули што украду.

Најзад долазе јатаци, који незадовољни што купују све оно што им напред побројани крадљивци донесу, уговарају покатак још непосредно са капетанима и официрима на лађама. Они су ове договоре вршили наречјем које само они разуму. Шећер је *асак*, кафа је *асуљ*, паприка је *грашак*, рум је *сирће*, чај је *хмел*, и на тај начин могли су уговарати чак и у присуству стражара а да он и не примети да се тиче тогара.

У соби № 3. затекао сам најсавршеније разбојнике који су били у заводу. Ту сам видео некога Видала, који је био страх чак и робијашима!... Кад су га ухватили у четрнајестој години са неком разбојничком бандом, са којом је чинио злочине, само га је младост спасла од гилотине. Био је осуђен на двадесет и четири године усамљеничког затвора, али чим је ушао у затвор убио је у препирци једног свог друга ножем. Осуда на двадесет и четири године робије тала је заменила казну затвора. Пошто је био неколико година у заводу неки робијаш би осуђен на смрт. У то време у вароши није било целата и Видал се понуди да га замени; примише га и погубљење се изврши, али је после требало Видала вратити на клупу у завод. Па ипак претње га нису спречиле да употреби извесно време после оне мрске дужности. Он је тако исто ударао батине досуђене осуђеницима. Најзад, у 1794. години револуцијски суд се настани у Тулону, пошто је ову варош освојио Дигоније, и Видала одредише да извршује судске пресуде. Он је се сматрао као потпуно ослобођен, али кад терор преста њега затворише понова у казни завод где је нарочито чуван.

На истој клупи на којој и Видал био је окован и Јевреин Дешан, један од извршилаца крађе у *Garde-Meuble-y*³⁾ о којој

су робијаша слушали причање са особитом пажњом. На само набрајање украдених дијаманата и накита њихове су се очи засијале, њихови мишићи су се грчевито покретали и по изразу њихових лица могло је се судити шта би учинили да су у слободи. Ово расположење се нарочито опајало код људи осуђених за за лаке кривце, којима су се подсмевали за лудост да узимају предмете од мале вредности. Због тога што су ствари украђене из Гард-Мебла цењене на деведесет милиона, Дешан са презрењем дираше једног убогог ђавола, који је био осуђен за крађу поврћа, говорећи му: то је био купус.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

ПОУКЕ И ОБАВЕШТЕЊА

Учињена су нам ова питања:

I

Суд општине семегњевске, актом својим Бр. 795, пита:

„Суд овај, саставио је свој буџет са прирезом 140% за ову 1911. год. и исти буџет одобрио је одбор и збор ово општински, па је послат окружном одбору на одобрење 15. маја ове год. Окр. одбор спровео је буџет господину Министру Финансија на одобрење. Г. Министар је прирез у буџету смањио од 140% на 100%. Како буџет није враћен суду све до 28. октобра ове године, то је наплата приреза од грађана, вршена по 140%, а не по 100% и тако и у општинске рачунске књиге уведено.

Како су неки исплатили цео порез, то је од њих наплаћен много већи прирез, него што је по буџету, одобреном од стране г. Министра, могло бити.

Моли се уредништво за објашњење: шта сада да се ради са овим више покупљеним прирезом, и како би се могао оправдати рачунополагач код Главне Контроле те да не би одговарао?“

— На ово питање одговарамо:

По чл. 4. финансијског закона, не сме се наплатити ни од кога више приреза, него што је одобрено од стране надлежних власти.

Како је, међутим, од многих грађана већ наплаћено више, јер се претпостављало да ће остати прирез 140%, то се сада више наплаћена сума мора вратити онима, од којих је наплаћена.

О томе треба донети једно решење, које ће бити придружено рачунима за ову годину, па на призивнице вратити свакоме колико треба, и то показати по рачунима као издатак.

На тај начин рачунополагач неће доћи ни у какав незгодан положај.

Ако је наплаћени прирез већ утрошен на буџетске издатке, онда се овај по-

и данас постоји. У Француској о свима државним покретностима води бригу нарочита Управа, која поједина надлештва снабдева намештајем и другим, и оне ствари које су ван употребе чува у *Garde-Meuble-y*. Пр.

враћај мора извршити из буџетских прихода до краја ове године, односно до дана, докле књиге не буду закључене.

II

Један порезник пита:

„Молим уредништво да ми изволи преко свога, листа одговорити на ова питања:

1.) По чл. 79, зак. о непоср. порези дужан је сваки порески обвезник да пријави своју имовину, те да му се распореди пореза, а по чл. 93. истог закона, дужан је сваки онај, коме се деси каква промена у имовини, да ту промену пријави, те да му се према њој или пореза распореди или сасвим ослободи. Како се то ослобођење врши извесним решењем првостепених пореских органа, питање је, треба ли пријавник да плати два динара таксе за то решење по тач. 5. таксене тарифе зак. о таксама?

2.) По тач. 6. чл. 5. зак. о таксама ослобођавају се таксе сиромашна лица, која своје сиромаштво докажу уверењем надлежне власти. Даље се у истој тачки опредељује, ко је надлежни да издаје уверења о сиромаштву и да се та уверења могу употребити: „само у грађанским споровима, кривичним делима по тужби приватних, брачним парницама, административним споровима код свију власти и ради добијања школске сведочења“. Питање је сада, спадају ли у коју од ових побројаних категорија и решења, која доносе пореска одељења на молбу приватних лица о ослобођењу кога задуженога порескога облика? О овом последњем био је овакав конкретни пример: А. Т. моли да се његов задружни брат К. ослободи личне порезе по чл. 71. зак. о непоср. порези, пошто је умро јула ов године. Уз молбу приложио је и уверење о сиромаштву од надлежног општ. суда, да не плаћа таксу, јер плаћа свега 1.74 динара непосредне порезе без личне. Питам, треба ли пор. одељење да прими А. Т.-у уверење о сиромаштву или да му наплати 0.50 дин. таксе за молбу и 2 динара за решење?

Одељење је примило уверење, али Пор. Управа не прима, већ тражи да се од А. Т. наплати 2.50 дин. таксе.

— На ово питање одговарамо:

1. Члан 93. закона о непосредном порезу. намеће једну од јавних дужности грађанима у томе, што тражи да они саопштавају властима сваку промену у својој имовини и приносима.

Прописујући ову дужност грађанима, горње законско наређење једновремено ставља у дужност и властима, да грађане ослободе плаћања пореза у случајевима, кад томе по закону има места.

Према томе, не може се узети, да се у оним случајевима, кад грађане треба ослободити, њихово саопштење — пријава — има сматрати као нарочита молба за ослобођење, и да ову треба оптеретити са 2. односно са 2.50 динара.

Та пријава, која потиче из дужности наметнуте законом, има да се узме само као обична пријава, и да се оптерети таксом из тачке 1. тарифе закона о так-

¹⁾ Адмирал енглески.

²⁾ Гребен у Шпанији. Пр.

³⁾ Дословно значи: одаја за чување ствари, али овде значи магацин за чување државних ствари који

сама, а сав даљи рад власти по томе, последица је законске дужности која је чл. 93. наметнута самој власти.

Овако гледа уредништво на ову ствар. Међутим, како његово мишљење није обавезно за власти, и како Пореска Управа тражи другачије поступање, то су власти дужне да следе њеном наређењу све докле, докле се ово питање не расправи од стране надлежних власти поводом каквог истакнутог случаја; и

2. У ред административних спорова свакако улазе и спорови, који потичу из примене закона о непосредном порезу.

Према томе, кад се уверења о сиромаштини примају и у свима административним споровима, несумњиво их треба примити и у споровима, који потичу из примене закона о порезу.

Али кад је Пореска Управа стала на друго гледиште, онда важи оно што смо рекли код првог питања.

III

Суд општине орашачке, актом својим Бр. 1781, пита:

Код овога суда постоји један спор ради пресуђења.

Председник ово општинског суда по § 57 грађ. суд. поступка, решењем својим од 19 септембра т. г. Бр. 1527, решио је, да се деловођа овог суда изузме од овог суђења и цео предмет спровео књажевачком првостепеном суду, да за пресуђење одреди коју другу ближњу општину, пошто ова општина нема другог писара, који би деловођу могао заступати у суђењу.

Књажевачки првостепени суд, под 24 септембра т. г. Бр. 18121, вратио је цео предмет нерасмотрен, јер, вели, да по § 17 а грађ. суд. пост. није надлежан да разматра решења о изузетку писара, а да по чл. 113 зак. о општинама општински суд мора имати, поред деловође, и потребан број писара, који могу замењивати деловођу ако председник налази да је деловођа по § 57 гр. поступ. изузет.

Суд овај решењем својим од 4 октобра тек. год. Бр. 1573, дао је против разлоге на решење првостепеног суда у коме је нагласио: да општински суд, по члану 113 зак. о општинама, није обавезан да поред деловође има и потребан број писара, и да је према потреби послова деловођа довољан за ову општину да свршава све послове.

Првостепени суд вратио је понова овај предмет 6 октобра т. г. Бр. 18993, и остао је и даље при својој одлуци од 24 септембра т. год. Бр. 18121.

Стога се моли уредништво за објашњење: шта да ради суд у овом случају, и да ли је општински суд обавезан по чл. 113 зак. о општинама да поред деловође има и писара, кад то општински послови не захтевају?

На ово питање одговарамо:

По члану 88 закона о општинама општински суд чине: председник или његов заменик, два кмета и деловођа.

Према овоме, суд не може судити без деловође, јер би тада био непотпун

састав суда па и све одлуке његове по томе незаконите.

Кад општина та нема другог деловођу нити писара онда је за спор, у коме је деловођа изузет, онемогућен састав суда.

Према томе овде би стајао случај из § 17 б. грађ. суд. поступка, на име не би било суда за суђење, те би се морао одредити други суд.

Нека суд у овоме смислу донесе ново решење, и нека га пошаље првост. суду, па ће он, уверен да је суђење онемогућено, одредити други суд.

Ако првост. суд не би ни по овоме хтео одредити други суд, онда треба узети неко лице, које има услове за писара, само за дан суђења тога спора, у коме је деловођа изузет.

Ако се и то не може наћи, онда је суђење тога спора немогућно, и за тај случај ни уредништво не може наћи другог излаза.

СЛУЖБЕНЕ ОБЈАВЕ

ПОТЕРЕ

Јован Гргић, из Нереснице. среза звишког, који је био под истрагом и у притвору због разбојништва, ноћу између 14. и 15. тек. мес. провалио је зид на апсани и побегао. Стар је 25 год., висок 160 см., црномањаст, бркова малих; на левој руци нема домалог прста, а мали и средњи савијени су и готово срасли; од одећа има: црне чакшире и сур копоран од сукна, стари кожух и јагњећу шубару.

Депеша комесара полиције у М. Пеку Бр. 1422.

Димитрије Ђорђевић, из Винче, који је био под истрагом и у притвору због убиства, провалио је ноћу између 14. и 15. тек. мес. општински затвор и побегао. Стар је 14. год., омален, смеђ, очију плавих.

Депеша начелника среза врачарског Бр. 20756.

Препоручује се полицијским и општинским властима, да за овим побеглим лицима учине најживљу потеру, и у случају проналаска стражарно их упуте властима које су потернице издале, с позивом на означене бројеве акта или депеше.

ОГЛАШЕНИ ЗА ХАЈДУКЕ

Атем Елезовић, из Дуката, Тајир Бислимовић, из Сијерине и Муса Дуњић, из Тулара, среза јабланичког, сва тројица Арнаути по народности, нису се, као одметници, у остављеном року предали власти, те их је стога начелство округа врањског решењем својим од 11. тек. месеца Бр. 16909 огласило за хајдуке и уценило са по 500 динара, која ће се сума издати онима који их побију, похватају или власти прокажу.

Атем је стар 35 год., раста средњег, у лицу плав и сув, косе смеђе, бркова малих и жутих, браду брија.

Тајир је стар 20 год, раста средњег, црномањаст, косе и бркова црних, без браде.

Муса је стар 24 год., омален, лица округла, црномањаст, усана дебелих, зуба ретких, у говору замуцкује.

Сва тра заиковца имају од одећа гуњ и чакшире од црног сукна, арнаутског кроја, а наоружани су брзометним пушкама и револверима.

КОЈЕ ОВО?

У притвору код начелника среза параћинског налази се ово лице, чију слику износимо, које се издаје за Јована Ђедића, зидара и

опачара, родом из Дорушице, округа Бохоња, у Галицији, Јован је у путу кроз Параћин за Ражањ извршио неколико крађа у Параћину.

Како се сумња да је ово лице казало право име и презиме и да је још где извршило какво казнимо дело, моле се све полицијске власти, да ако што о овоме лицу знаду, путем телеграфа известе начелника среза параћинског, с позивом на Бр. 30125.

КРАЂЕ СТОКЕ

Таси Петровићу, из Седлара украдене су, ноћу 9. и 10. тек. месеца, две краве; једна жућкаста и добро урањена, а друга бело-плава, музара и мршава.

Депеша начелника ср. ресавског Бр. 24063.

Драгољубу Стевановићу, из Кусатка, украдене су, ноћу између 11. и 12. тек. месеца, две краве, обе маторе по 8 год.; једна плаве шарене а друга буласте.

Депеша начелника среза јасеничког, округа смедеревског Бр. 25023.

Михаилу Поповићу, из В. Плана, ноћу између 9. и 10. тек. месеца, украдена је кобила плаве алатасте, висока 167 см. на челу пвоста, у вредности 1000 динара.

Депеша начелника среза орашког Бр. 19542.

Обраћа се пажња свима полицијским и општинским властима на ове покрађе.